

ความต้องการพัฒนาความรู้ของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ. เขต
2 จังหวัดสงขลา

The needs for librarians' knowledge development of primary school
under Songkhla Educational Service Area Office 2.

ประไพ จันทร์อินทร์

สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ e-mail:prapai.c@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ เขต 2 จังหวัดสงขลา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ. เขต 2 จังหวัดสงขลา จำนวน 134 โรงเรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูบรรณารักษ์ฯ ต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ในรูปแบบการอบรม/สัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับห้องสมุดโรงเรียนอื่น ๆ และศึกษาดูงานห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ตามลำดับ
2. ครูบรรณารักษ์ฯ ที่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และครูบรรณารักษ์ฯ ที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ในรูปแบบการอบรม/สัมมนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ในรูปแบบอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน
3. ครูบรรณารักษ์ฯ ต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ระดับมากทุกด้าน โดยความต้องการ 3 ลำดับแรก คือ ความรู้ด้านการจัดบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความรู้ด้านอาคารห้องสมุดและการจัดห้องสมุดแบบมีชีวิต และความรู้ด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กและการจัดการสารสนเทศสำหรับเด็ก

4. ครูบรรณารักษ์ฯ ที่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และครูบรรณารักษ์ฯ ที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการคัดเลือกและจัดหาหนังสือ ด้านการพัฒนาเว็บไซต์ห้องสมุด และเครือข่ายทางสังคมห้องสมุดและสารสนเทศ และมีความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ในด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา บรรณารักษ์ การพัฒนาบุคลากร

ABSTRACT

The objectives of this research is to study the needs for librarians' knowledge development of primary school under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2. The population is 134 librarians of primary schools under Songkhla Primary Educational Service Area Office 2. The research instrument for data collection are questionnaires.

The research result found as follows:

1. Librarians needs for knowledge development through training/seminar, knowledge sharing with other school libraries, and study visits to libraries, e.g. university libraries, respectively.

2. There was a significant difference of 0.05 (p-value) in the needs for knowledge development through training/seminar classified between school librarians holding a degree in Library Science and those without the degree. There was no significantly difference on other types of development.

3. School librarians showed high needs in all aspects of knowledge development related to librarian science. Knowledge in library service, promotion of reading and lifelong learning, knowledge in library building and living library arrangement, and knowledge in juvenile literature and information management for children are among the first three high ranking needs.

4. For the need of development of knowledge in library science related to book selection and acquisition, knowledge on library web development, library social networking, there was a significant difference of 0.05 (p-value) when compared between school librarians holding Library Science degree and those with no Library Science degree. There was no significantly difference in other subjects.

Keyword Primary school library, Librarian, Human development

บทนำ

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่จะสร้างให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน มีบทบาทและความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอน อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางของโรงเรียน แต่สภาพปัจจุบันของห้องสมุดโรงเรียนหลายแห่งยังขาดการดูแล มีสภาพเป็นเพียงห้องเก็บหนังสือ และขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งห้องสมุดโรงเรียนหลายแห่งมีปัญหาครูซึ่งทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์ไม่มีวุฒิทางด้านบรรณารักษ์ (สมนึก อุตะมะโกคิน, 2543)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2555) กำหนดนโยบายการพัฒนาห้องสมุดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น ห้องสมุด 3 ดี คือ การเน้นการพัฒนาใน 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หนังสือดี บรรยากาศดี และบรรณารักษ์ดี ทั้งนี้บรรณารักษ์ดี หมายถึง ครูบรรณารักษ์จะต้องเป็นผู้มีความรู้ดีอย่างต่ำปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์หรือได้ผ่านการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีหัวใจในการให้บริการ มีอัธยาศัยไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส และบริหารจัดการงานห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการทำงาน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนให้มีโอกาสในการอบรม ดูงาน หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรห้องสมุดอื่น ๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถบริการความรู้ให้เข้าถึงผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็ว

สำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะหลักในการจัดการและการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ และมีพันธกิจในการให้บริการวิชาการแก่สังคม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต และตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน จึงมีแนวคิดที่จะยกระดับคุณภาพห้องสมุดในโรงเรียน โดยการพัฒนาบรรณารักษ์ให้เป็นผู้มีคุณสมบัติของบรรณารักษ์ดี ด้วยการจัดหลักสูตรการให้ความรู้แก่ครูบรรณารักษ์ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ. เขต 2 จังหวัดสงขลา ดังนั้นจึงต้องศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ. เขต 2 จังหวัดสงขลา เพื่อสามารถกำหนดหลักสูตรได้ตรงตามความต้องการของครูบรรณารักษ์ อันจะส่งผลให้ครูบรรณารักษ์ได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ. เขต 2 จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ. เขต 2 จังหวัดสงขลา จำนวน 134 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ ในการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มด้วย T-test และ One way ANOVA

ผลการวิจัย

ครูบรรณารักษ์ฯ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 35.3 จบการศึกษาในสาขาวิชาทางการศึกษา รองลงมาร้อยละ 19.6 จบการศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์ ขณะที่ผู้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์เป็นอันดับ 3 คือ มีเพียงร้อยละ 17.6 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าครูบรรณารักษ์ฯ จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์เพียงร้อยละ 17.6 ขณะที่มีครูที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ถึงร้อยละ 82.4

อย่างไรก็ดีเมื่อศึกษาระยะเวลาของการทำงานดูแลห้องสมุดโรงเรียน พบว่าครูบรรณารักษ์ฯ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 54.9 ทำงานดูแลห้องสมุดโรงเรียน น้อยกว่า 1-5 ปี รองลงมาคือร้อยละ 21.6 ทำงานดูแลห้องสมุดโรงเรียน 5-10 ปี และร้อยละ 15.7 ทำงานดูแลห้องสมุดโรงเรียน 10-15 ปี จึงกล่าวได้ว่ามากกว่าร้อยละ 50 ของครูบรรณารักษ์ฯ ทำงานดูแลห้องสมุดโรงเรียน ไม่เกิน 5 ปี เป็นผู้ยังไม่ประสบการณ์ในการรับผิดชอบงานห้องสมุดมากนัก เมื่อรวมกับผลการศึกษานักศึกษาที่ครูจบการศึกษาซึ่งพบว่าครูบรรณารักษ์ฯ ส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ จึงควรพัฒนาครูเหล่านี้ให้ได้รับความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์เพิ่มเติม

นอกจากครูบรรณารักษ์เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านบรรณารักษศาสตร์น้อยแล้ว จากการศึกษายังพบว่าครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.2 ยังทำงานห้องสมุดไม่เต็มเวลา โดยส่วนใหญ่นอกจากการดูแลงานห้องสมุดแล้ว ยังมีภาระงานสอน หรือทำงานอื่น ๆ อีกเฉลี่ยสัปดาห์ละ 22.6 ชั่วโมง ทั้งนี้ตรงกับผลการวิจัยของสมนึก อุดมะโกคิน (2543) ที่กล่าวว่าโรงเรียนมีปัญหาบรรณารักษ์ต้องทำงานด้านอื่น ๆ ด้วยทำให้ไม่มีเวลาทำงานห้องสมุดเพียงพอ และครูช่วยงานห้องสมุดไม่มีความรู้ด้านบรรณารักษศาสตร์ เป็นปัญหาหาคะดับมากของการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

และเมื่อสอบถามรูปแบบของการพัฒนาความรู้ที่ต้องการ พบว่า ครูบรรณารักษ์ฯ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.8 ต้องการการอบรมหรือสัมมนา รองลงมาครูบรรณารักษ์ฯ ร้อยละ 51 ต้องการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับห้องสมุดโรงเรียนอื่น ๆ และครูบรรณารักษ์ฯ ร้อยละ 33.3 ต้องการศึกษาดูงานห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

โดยเมื่อพิจารณาด้านรูปแบบของการพัฒนาความรู้ที่ครูบรรณารักษ์ฯ แต่ละกลุ่มต้องการพบว่า ครูบรรณารักษ์ฯ ที่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.8 ต้องการพัฒนาโดยการอบรม/สัมมนา รองลงมาคือร้อยละ 44.4 ต้องการพัฒนาความรู้โดยศึกษาดูงานที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับห้องสมุดโรงเรียนอื่น ๆ ขณะที่ครูบรรณารักษ์ฯ ที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.5 ต้องการพัฒนาความรู้โดยการอบรม/สัมมนา รองลงมาคือ ครูบรรณารักษ์ฯ ร้อยละ 32.5 ต้องการพัฒนาความรู้โดยศึกษาดูงานที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัย และครูบรรณารักษ์ฯ ร้อยละ 2.5 ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับห้องสมุดโรงเรียนอื่น ๆ ทั้งนี้ครูบรรณารักษ์ฯ ที่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการด้านรูปแบบของการพัฒนาความรู้ในรูปแบบการอบรม/สัมมนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ในรูปแบบอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

สำหรับความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ของครูบรรณารักษ์ฯ พบว่าครูบรรณารักษ์ฯ มีความต้องการในการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับความต้องการพัฒนา 3 ลำดับแรกได้ดังนี้ ลำดับแรกคือ ความรู้ด้านการจัดบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ค่าเฉลี่ย 4.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84 รองลงมาคือ ความรู้ด้านอาคารห้องสมุดและการจัดห้องสมุดแบบมีชีวิต ค่าเฉลี่ย 4.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 และความรู้ด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กและการจัดการสารสนเทศสำหรับเด็ก ค่าเฉลี่ย 4.10 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88

โดยเมื่อพิจารณาความต้องการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ของครูบรรณารักษ์ฯ แต่ละกลุ่มพบว่าครูบรรณารักษ์ฯ ที่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการพัฒนาความรู้ด้านการจัดบริการ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต มากที่สุด คือค่าเฉลี่ย 4.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 รองลงมาคือด้านการพัฒนาเว็บไซต์ ค่าเฉลี่ย 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.5 และด้านระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ค่าเฉลี่ย 4.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.7 ขณะที่ครูบรรณารักษ์ฯ ที่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการพัฒนาความรู้ด้านอาคารห้องสมุดและการจัดห้องสมุดแบบมีชีวิตมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.23 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.8 รองลงมาคือด้านการจัดบริการและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ค่าเฉลี่ย 4.12 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85 และด้านบริการยืมคืน ค่าเฉลี่ย 4.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85 ทั้งนี้ครูบรรณารักษ์ฯ ที่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และไม่จบการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์มีความต้องการในการพัฒนาความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการคัดเลือกและจัดหาหนังสือ ด้านการพัฒนาเว็บไซต์ห้องสมุด และเครือข่ายทางสังคมห้องสมุดและสารสนเทศ ที่มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การนำไปใช้ประโยชน์

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดหลักสูตรการให้ความรู้ครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สพฐ เขต 2 จังหวัดสงขลาของสำนักทรัพยากรการเรียนรู้คุณหญิงหลงฯ
2. เพื่อให้ครูบรรณารักษ์นำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนที่สังกัด

รายการอ้างอิง

- จินตนา บุญเรือง. (2552). ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนของครูบรรณารักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สมนึก อุดมะโกคิน. (2543). ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู บรรณารักษ์และครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). การพัฒนาห้องสมุดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามนโยบาย ห้องสมุด 3 ดี ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง. ค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2560. จาก <http://nitade.pkn2.go.th/book472.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). มาตรฐานห้องสมุดโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2556. ค้นเมื่อ 12 กันยายน 2560. จาก <http://itnan1.ednan1.go.th/uploads/02357-0.pdf>.